

แนวทางการพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย Development Approach on Tourism Cluster of Chai Khong Road, Chiang Khan District, Loei Province

เข็ม เล่งวิริยะกุล (Khem Lengwiriyakul)*
ศักดิ์ชัย เจริญศิริพรกุล (Sakchai Jarernsiripornkul)**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง และกำหนดแนวทางในการพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง โดยใช้แนวคิดวิสาหกิจภายใต้กรอบแนวคิดไดมอนด์โมเดล และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไปเพื่อให้ทราบแนวโน้มในอนาคต วิเคราะห์สถานการณ์เพื่อทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด และใช้การจับคู่จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด กำหนดกลยุทธ์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคลัสเตอร์ถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากการศึกษา พบว่า ชุมชนบริเวณถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน มีศักยภาพทางการแข่งขันที่ดี แต่ยังขาดแผนการพัฒนาที่ชัดเจน ไร้ทิศทางที่แน่ชัด ขาดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป เกิดการเปลี่ยนแปลงของบ้านเรือน ประเพณี วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจหรือคลัสเตอร์นั้น จะช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นปึกแผ่น มีความเข้มแข็ง ลดช่องว่างทางความคิด ลดความขัดแย้ง ทั้งยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงคานเติบโตได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยว การแข่งขันอย่างยั่งยืน

*นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**อาจารย์ประจำวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

The purposes of this Independent Study were to study the competitive capability for development Tourism Cluster of Chai Khong Road. In order to develop the tourism and analyze causes of problem, the study applied General Environment Analysis, Situation Analysis (SWOT Analysis) and TOWS Matrix, to determine the development guidelines. The study found that Chai Khong Road community was good for competitiveness, but lacked of a clear development plan, had no development direction and continuity. The community way of life were affected, and also made changed to local unique tradition and culture. The integration in enterprises or clusters would help to develop and strengthen community solidarity, reduce the thought gap and conflict, and also increase competitiveness. As a result, tourism in Chiang Khan could be sustainable growth.

Keywords : Development Approach Tourism Cluster, Competitiveness and sustainability

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวอย่างมหาศาล ช่วยสร้างงานสร้างอาชีพให้ประชาชน (วันใหม่ แดงแก้ว, 2554) ซึ่งประเทศไทยมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อาทิ ทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม โบราณคดี และประวัติศาสตร์ ทำให้มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาเยี่ยมเยือน ได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็นำพาความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการช่วยกระจายรายได้แก่คนในชุมชน ต่อเนื่องไปสู่ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งผลให้เกิดรายได้มูลค่ามหาศาลต่อประเทศ

การศึกษาของ ชัยวัฒน์ ปัญญาภูมิณี และศรีวิตรา ปันตบแต่ง (2553) พบว่า การท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็ว เน้นการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก มุ่งเน้นส่งเสริมให้รองรับนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด ทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุด แต่ไม่คำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว อาจเกิดความเสื่อมโทรมจนไม่สามารถฟื้นคืนสู่สภาพเดิมได้ ส่งผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสิ่งปลูกสร้างอำนวยความสะดวก เปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมตามมา เช่น การจัดการขยะมูลฝอย การจัดการน้ำเสีย การจัดการระบบสาธารณสุขที่ไม่ทั่วถึง ทั้งยังเกิดปัญหาจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามา อาจประพฤติตัวไม่เหมาะสม ไม่เข้าใจวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมของท้องถิ่นจนเป็นค่านิยมผิดๆ ต่อๆ กันมา จนกลายเป็นผลด้านลบต่อแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไว้จึงควรให้ความสนใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นเมืองโบราณเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ และมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี มีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญา มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้เมืองเชียงคานมีแรงดึงดูดในการรองรับนักท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาตลอดทั้งปี อย่างไรก็ตาม จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นอาจส่งผลกระทบจนเกิดปัญหาด้านต่างๆ ขึ้น ไม่ว่าจะเป็น จำนวนที่จอดรถที่ไม่เพียงพอต้องไปอาศัยจอดบริเวณวัดและโรงเรียน ปัญหาการจราจรที่ติดขัด ปัญหาขยะที่เพิ่มมากขึ้น มีการรื้อบ้านไม้เก่าเพื่อสร้างที่พักและโรงแรม ปรับปรุงบ้านเรือนโดยไม่คำนึงถึงเอกลักษณ์และสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นเชียงคาน และไม่มีการจัดระเบียบร้านค้าทำให้ขายสินค้าซ้ำกันจำนวนมาก รวมทั้งมีการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณถนนสายโขง (วันใหม่ แดงแก้ว, 2554) ที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเมืองเชียงคานทั้งสิ้น เกิดจากการขาดการจัดการประสานงานที่ดี ทำให้ขั้นตอนการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวขาดประสิทธิภาพ ไร้ทิศทาง ไม่มีความชัดเจน ซึ่งอาจก่อให้เกิด

ความขัดแย้งต่อไปในภายภาคหน้าได้ และจากการศึกษาของ ธีรภูมิ สุทธิประภา (2554) พบว่า ประเทศไทยมีการตื่นตัวเกี่ยวกับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจ ในรูปแบบคลัสเตอร์ ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนได้ให้ความสำคัญ ทำให้มีคลัสเตอร์อุตสาหกรรมเกิดขึ้นหลายคลัสเตอร์ กระจายไปตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ โดยการรวมกลุ่มของคลัสเตอร์นั้นทำให้กลุ่มสมาชิกภายในกลุ่มมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องน่าสนใจในการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาคลัสเตอร์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำมาปรับใช้กับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยนำทฤษฎี Diamond Model ของ Micheal E. Porter (1990) มาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจหรือคลัสเตอร์ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยอาศัย Diamond Model
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. การเก็บข้อมูล

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร

เก็บข้อมูลหรือศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ โดยศึกษาข้อมูลย้อนหลังเกี่ยวกับพัฒนาการของอำเภอเชียงคาน ตั้งแต่ช่วงเวลาที่ได้รับความนิยมสูงสุดในงาน 100 ปี เชียงคาน (พ.ศ. 2552) จนถึงปี พ.ศ. 2558

1.2 การสัมภาษณ์

เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยอาศัยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้ศึกษาเป็นผู้สัมภาษณ์เองเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้มากที่สุด การสัมภาษณ์จะกำหนดกรอบหรือประเด็นที่จะสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้ โดยเก็บข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชียงคาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่

1) นายพิทักษ์ชัย สิงห์บุญ เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลเชียงคาน สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน

2) นางไพรินทร์ แก้วกัญญา อดีตผู้นำเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์พื้นที่พิเศษเลย (ปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่นักพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลเชียงคาน) สอบถามเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของคัลล์เซ็นเตอร์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเชียงคาน

3) ผู้ประกอบการในพื้นที่ถนนสายอิงเชียงคาน สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลเชียงคาน

1.3 การสังเกต

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาสภาพพื้นที่ของชุมชนผ่านการสังเกต โดยทำการสำรวจและลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ศึกษาวิถีชีวิต การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมทั้งศึกษาประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น (ในส่วนนี้จะใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในพื้นที่ร่วมด้วย)

2. การจัดการข้อมูล

2.1 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ยืนยันด้วยการสังเกต ประกอบกับข้อมูลจากเอกสาร ตามหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

2.2 การจัดหมวดหมู่ข้อมูล

1) นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและเว็บไซต์ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์และสังเกตมาสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนด

2) นำข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นหมวดหมู่ ให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบถ้วน

3) นำเสนอข้อมูลที่รวบรวมทั้งหมดกำหนดแนวทางพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย วิเคราะห์โดยใช้ Diamond Model ซึ่งแบ่งออกเป็นปัจจัยต่างๆ 4 ด้าน ได้แก่ เงื่อนไข ด้านปัจจัยการผลิต เงื่อนไขด้านอุปสงค์ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน และบริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพิ่มเติมโดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

3.1 ตัวแบบโดมอน พิจารณาและประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการเพิ่มผลิตภาพ

3.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป โดยใช้เครื่องมือ PEST Analysis เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มของตลาด และวิเคราะห์ภาพรวมของธุรกิจในอนาคต โดยอาศัยข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้

3.3 การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์สภาพอุตสาหกรรมให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่อาจส่งผลต่อการดำเนินงาน

4. การสังเคราะห์แนวทาง

นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสร้างกลยุทธ์ กำหนดเป็นแผน และจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยนำเครื่องมือ การกำหนดกลยุทธ์ธุรกิจ (TOWS Matrix) มาใช้ในการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา เพื่อมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคลัสเตอร์ต่อไป

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของศิลปินท้องถิ่นชาวยิง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของศิลปินท้องถิ่นชาวยิง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชียงคาน โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งสรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

1.1 ผลจากการสัมภาษณ์บุคลากรของเทศบาลตำบลเชียงคาน

การสัมภาษณ์บุคลากรของเทศบาลตำบลเชียงคาน เกี่ยวกับการพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน และ การรวมกลุ่มกันของศิลปินท้องถิ่นชาวยิงวัฒนธรรมในอำเภอเชียงคาน โดยสัมภาษณ์ตัวแทนจากเทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 2 ราย มีรายละเอียด ดังนี้

นายพิทักษ์ชัย สิงห์บุญ (2558) เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลเชียงคาน ได้ให้ข้อมูลพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคานว่าช่วงปี พ.ศ. 2540 เริ่มมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทย เพื่อพักผ่อน ต้องการความเป็นส่วนตัว เงียบสงบ และมีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม จึงได้เข้ามาท่องเที่ยวที่อำเภอเชียงคาน ทำให้เริ่มมีโรงแรมเกิดขึ้นประมาณ 2 - 3 แห่ง ขณะนั้นเชียงคานยังเป็นเพียงชุมชนเล็กๆ ที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่บนถนนศรีเชียงคาน เส้นทางหลักของการเดินทางสัญจร ซึ่งในขณะนั้นเชียงคานยังไม่มีที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยมากนัก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2550 เริ่มมีนักท่องเที่ยวชาวไทยเข้ามาท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มาจากอุทยานแห่งชาติภูกระดึง แล้วเข้ามาพักที่เชียงคานก่อนค่อยเดินทางกลับ แต่ในสมัยนั้นที่พักมีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้นักท่องเที่ยวต้องมาขอพักตามบ้านเรือนที่เปิดอยู่ โดยเจ้าของบ้านคิดค่าเช่าในราคาถูก หรือบางบ้านอาจให้อยู่เลยโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และดูแลนักท่องเที่ยวเหล่านั้นเหมือนคนในครอบครัว ซึ่งวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีน้ำใจ ความเป็นกันเองของคนเชียงคานทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มแรกๆ ที่เข้ามาเกิดความประทับใจ เกิดการบอกต่อ ทำให้นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ชาวบ้านที่แต่เดิมเคยอาศัยอยู่บริเวณถนนชาวยิงแล้วย้ายไปอยู่บริเวณถนนศรีเชียงคาน

เพื่อประกอบกิจการร้านค้า (เนื่องจากการค้าบริเวณถนนชายโขงแต่ก่อนซบเซา) จึงเริ่มย้ายกลับมาปรับปรุงบ้านเรือนบริเวณถนนชายโขงอีกครั้งเพื่อทำเป็นโฮมสเตย์ ร้านขายของที่ระลึก และร้านอาหาร จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2552 เทศบาลเชียงคาน เล็งเห็นถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจึงได้ร่วมมือกับชาวบ้านคุ้มวัดต่างๆ และผู้ประกอบการร้านค้า จัดงานฉลองเมืองเชียงคานร้อยปี โดยใช้ชื่องานว่า “100 ปี เชียงคานเมืองโบราณริมฝั่งโขง” ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว เมืองเชียงคานมาจนถึงปัจจุบัน

นางไพรินทร์ แก้วกัญญา (2558) อดีตผู้นำเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์พื้นที่พิเศษเลย ซึ่งปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่นักพัฒนาชุมชนของเทศบาล ตำบลเชียงคาน ได้กล่าวถึงการรวมกลุ่มของคลัสเตอร์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอเชียงคานว่ามีการดำเนินการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ โดยกิจกรรม แบ่งออกเป็น

- 1) การผลิตผืนผ้าเป็นของฝากของที่ระลึกจำหน่ายในกลุ่มและชุมชน
- 2) กิจกรรมผาสาดลอยเคราะห์ เป็นพิธีกรรมโบราณที่ทำสืบทอดต่อกันมา โดยชาวเชียงคานในสมัยโบราณเชื่อว่า หากผู้ใดเห็นสิ่งไม่ดี สิ่งไม่เป็นมงคล หรือมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วย ประสบเคราะห์ร้ายถึงแก่ชีวิต ให้ทำการลอยผาสาด เพื่อเป็นการลอยสิ่งไม่ดีทิ้งไป จะทำให้ชีวิตดีขึ้น มีแต่สิ่งดีๆ โดยปกติผาสาดลอยเคราะห์นี้จะทำขึ้นในช่วงประเพณี หรือพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชน ในบางครั้งอาจทำขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต แต่หากนักท่องเที่ยวมีความสนใจก็สามารถติดต่อทางกลุ่มหรือสนใจเข้าชมวิธีการทำได้

- 3) การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยจัดเส้นทางการท่องเที่ยว ถูหนาว ดูการทำผ้าหม่นวม ปั่นจักรยานไหว้พระแก้ววัด ตักบาตรข้าวเหนียว ดูการแปรรูปจากมะพร้าว กิจกรรมผาสาดลอยเคราะห์ บายศรีสู่ขวัญชมกิจกรรม การแสดงพื้นบ้าน และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และยังมีท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติการ เช่น ทำผาสาดลอยเคราะห์แล้วนำไปลอยในลำน้ำโขง ร่วมทำผ้าหม่นวมหมัก ระบายหน้ากากผีขนน้ำ ดูทะเลหมอกที่ภูทอก ไปชมการทอผ้าศูนย์วัฒนธรรมไทดำ เป็นต้น

1.2 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณถนนชายโขง

ผู้ศึกษาได้สอบถามผู้ประกอบการบริเวณถนนชายโขงเกี่ยวกับความคิดเห็นในการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลเชียงคน สอบถามการอยู่ร่วมกันของผู้ประกอบการที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต โดยได้รวบรวมข้อมูลจากทั้งสองแหล่งมาสรุปใจความสำคัญ ทำให้ได้ข้อสรุปเป็นประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ ดังนี้

1) ความไม่ชัดเจนของการบริหารจัดการ

เทศบาลตำบลเชียงคนได้กำหนดและประกาศใช้เทศบัญญัติเทศบาลตำบลเชียงคน เรื่อง กำหนดประเภท ลักษณะ แบบ รูปทรง ระยะเวลาหรือระดับของอาคาร และบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย ให้หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทในเขตท้องที่เทศบาลตำบลเชียงคน อำเภอเชียงคน จังหวัดเลย โดยมีข้อกำหนดและข้อห้ามต่างๆ ระบุไว้ ถึงแม้จะมีเทศบัญญัติเชียงคนเรื่องการจำหน่ายและเครื่องดื่ม พร้อมทั้งมีป้ายห้ามขายหรือดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ พร้อมทั้งมีการระบุโทษหากมีการฝ่าฝืนระบุไว้อย่างชัดเจน แต่ก็ยังมีผู้ประกอบการบริเวณถนนชายโขงบางรายที่ยังคงลักลอบขายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์อยู่

2) เกิดความเหลื่อมล้ำกันในการเสียภาษีป้ายและโรงเรือน

มีความไม่เท่าเทียมกันของการเสียภาษีป้ายของโรงเรือนของผู้ประกอบการ ปัญหามักเกิดจากผู้ประกอบการรายย่อยที่บางรายนั้นไม่ยอมเสียภาษีจากการทำที่พักโดยมักอ้างว่าเป็นป้ายชื่อบ้านที่อยู่อาศัยไม่ได้ทำที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว หรืออ้างว่าที่พักเป็นแบบโฮมสเตย์เพื่อเลี่ยงการเสียภาษี โดยสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเอง ส่งผลให้ผู้ประกอบการรายที่เสียภาษีรู้สึกว่าการเสียเปรียบรายที่ไม่เสียภาษี

3) มีการสร้างบ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำทางสาธารณะ

ธุรกิจท่องเที่ยวในเมืองเชียงคนนั้นเติบโตอย่างก้าวกระโดด สร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก จึงเกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และก่อสร้างบ้าน และที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว สังคมที่อยู่อย่างเรียบง่ายกลายเป็นสังคมที่มีการแข่งขัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เนื่องด้วยผลประโยชน์ทางการเงิน ที่ดินมีราคาแพง เจ้าของพื้นที่จึงสร้างอาคารที่พักของตนให้เต็มพื้นที่

เพื่อให้ประโยชน์จากที่ดินให้มากที่สุด จนทำให้ทางสาธารณะที่เคยใช้สัญจรไปมาเหลือน้อย หรืออาจไม่สามารถสัญจรผ่านทางนั้นได้เลย

4) เกิดการแข่งขัน แย่งชิงนักท่องเที่ยวกันระหว่างผู้ประกอบการอำเภอเชียงคาน นั้น ทุกช่วงวันหยุดยาวโดยเฉพาะช่วงที่มีอากาศเย็นจะมีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก จนเคยเกิดเหตุการณ์นักท่องเที่ยวเดินทางมาแล้วหาที่พักไม่ได้ ผู้ประกอบการจึงได้มีการก่อสร้างที่พักเพิ่มเติมเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงที่ไม่ใช่ฤดูท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาน้อย ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องหากกลยุทธ์รวมทั้งวิธีการเพื่อแย่งลูกค้ากัน ไม่ว่าจะเป็น ลดราคา ออกโปรโมชั่นต่างๆ หรือแม้แต่โจมตีว่าร้ายผู้ประกอบการรายอื่นเพื่อลดความน่าเชื่อถือของคู่แข่ง

1.3 ผลการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขันของ คลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยโดยอาศัย Diamond Model

นำข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต ที่ได้มาทำการวิเคราะห์ภายใต้กรอบ Diamond Model ตามภาพที่ 1 เพื่อให้ทราบถึงขีดความสามารถทางการแข่งขันของคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1.3.1 เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต

1) ทรัพยากรบุคคลเชียงคานเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาตลอดทั้งปี ส่งผลให้ผู้ประกอบการสนใจเข้ามาลงทุน แสวงผลกำไรจากธุรกิจท่องเที่ยว ทำให้อำเภอเชียงคานมีประชากรที่หลากหลาย มีความรู้ ความสามารถ อีกทั้งภาครัฐยังส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยว ส่งผลให้อำเภอเชียงคานเกิดการพัฒนา

2) ทรัพยากรการท่องเที่ยว เมืองเชียงคานมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม เป็นที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชม มีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น แก่งคุดคู้ และยังมีโบราณสถาน มีประเพณี และศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น วัดศรีคุณเมือง วัดท่าคก ภูทอก วัดพระพุทธรูปทองคำเงิน การทำผ้าหม่นวม และการทำผาสดลอยเคราะห์

3) การบริหารจัดการ เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เชียงคานจึงเป็นที่สนใจของผู้คนทุกเพศ ทุกวัย หน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งชุมชนต้องวางแผน และนโยบาย เพื่อสนับสนุนและพัฒนาเมืองเชียงคานให้น่าอยู่ ต้องมีการบริหารจัดการ รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้ดูอยู่สบาย

4) โครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค อำเภอสว่างแดนดิน มีการเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยว มีการพัฒนาชุมชน ปรับปรุง ซ่อมแซม และตัดถนนเพิ่มหลายสาย ทำให้การเดินทางสัญจรสะดวก ส่งผลดีต่อการเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเชียงคานมีระบบการจัดการสาธารณูปโภค ทั้งไฟฟ้า ประปา การกำจัดขยะ การจราจร และการกำจัดขยะมูลฝอยที่ค่อนข้างดี

5) ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนการท่องเที่ยว ส่งผลให้เมืองเชียงคานเจริญเติบโต มีการลงทุนก่อสร้างและปรับปรุงอาคารและที่พักอยู่สบาย โดยมีแหล่งเงินทุนทั้งจากผู้ประกอบการในและนอกพื้นที่ การสนับสนุนจากภาครัฐที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว และสถาบันการเงินต่างๆ เข้ามาเปิดกิจการภายในอำเภอสว่างแดนดิน

6) สินค้าและของระลึกภายในชุมชนในอดีตนั้น ผู้คนเดินทางมาเชียงคาน เพื่อหาซื้อผ่านววม ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผ้าฝ้ายที่ดีที่สุด เพราะอดีตยังไม่มีใยสังเคราะห์ แต่ปัจจุบันคนก็ยังนิยมซื้อผ่านววมอยู่เพราะเป็นเส้นใยธรรมชาติที่มีการพัฒนารูปแบบให้มีปลอกหุ้มสามารถถอดซักได้นอกจากผ่านววมของฝากที่นิยมและขายมากที่สุด คือ มะพร้าวแก้ว และขายดีมากถ้าเป็นมะพร้าวแก้วเกรด A ซึ่งเป็นมะพร้าวแก้วที่หนานุ่ม รสชาติหวานกำลังดี

1.3.2 เงื่อนไขด้านอุปสงค์

นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาอำเภอสว่างแดนดินส่วนใหญ่นั้น ต้องการสถานที่พักผ่อน ชมน้ำไม้โบราณริมฝั่งโขง ชมประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และชมทัศนียภาพที่สวยงามของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในอำเภอสว่างแดนดิน ที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับแหล่งท่องเที่ยวนั้นก็คือ การบริการที่ดี สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้โดยการตอบสนองความต้องการนั้นๆ ต้องพิจารณาจากประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวหัวใจหลัก คือ การแข่งขันกันด้านการบริการ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาแล้วแต่ต้องการบริการที่ดีมีมาตรฐาน สามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความประทับใจเมื่อได้เข้าพัก

2) ความพึงพอใจของลูกค้าส่งผลให้เกิดการสร้างกลยุทธ์ เพราะคำแนะนำ ดิชมด้านบริการของลูกค้าสามารถนำมาพัฒนาให้เกิดมาตรฐาน สร้างบริการที่ดีได้

3) พฤติกรรมและค่านิยมของนักท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก นักท่องเที่ยวจึงหลั่งไหลเข้ามาตลอดทั้งปี แต่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาไม่ได้เรียนรู้วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งอาจประพฤติตนไม่เหมาะสม เป็นแบบอย่างให้นักท่องเที่ยวคนอื่นปฏิบัติตาม

1.3.3 อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน

ธุรกิจการท่องเที่ยวในบริเวณถนนชายโขงเชียงคานนั้นประกอบไปด้วยธุรกิจจากผู้ประกอบการทั้งภาครัฐบาลและเอกชน โดยจะเป็นธุรกิจด้านการบริการที่พัก ร้านอาหาร บริษัทคมนาคมขนส่ง องค์การด้านสาธารณสุขูปโภคต่างๆ ธุรกิจของฝากและสินค้าที่ระลึก โดยผู้ประกอบการในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการในพื้นที่ที่เกษียณอายุจากงานประจำ และเป็นนายทุนจากต่างถิ่นที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อสังคมเมืองเชียงคานมากที่สุดนั่นก็คือ การปรับเปลี่ยนบ้านเรือนให้กลายเป็นที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งเปลี่ยนเป็นร้านขายของฝากและของที่ระลึก จากสังคมเชียงคานเดิมที่ใช้ชีวิตอย่างช้าๆ เป็นเมืองที่หยุดนิ่งไม่เปลี่ยนแปลง บ้านเรือนเป็นบ้านเชิงพาณิชย์โบราณตั้งแต่สมัยค้าขายทางเรือ ทั้งผู้คนยังอยู่กันอย่างพึ่งพาอาศัยกัน สังคมเหล่านั้นจึงเปลี่ยนไปเป็นสังคมธุรกิจ ส่งผลให้เกิดการแข่งขันที่ค่อนข้างรุนแรงและใช้เงินลงทุนที่สูง

ปัจจุบันการรวมกลุ่มเกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการรายย่อยบริเวณใกล้เคียงหรือรู้จักมักคุ้นกัน ช่วยกันรองรับนักท่องเที่ยวที่กลุ่มใหญ่ที่หลั่งไหลเข้ามาในช่วงที่มีอากาศเย็น ทั้งยังมีการการรวมกลุ่มของคัลส์เตอร์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเชียงคาน ได้แก่ การผลิตผิชนน้ำเพื่อจำหน่ายให้กับ

นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจ เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยจัดเส้นทางท่องเที่ยวอุทยาน ดูนกทำผ้าหม่นนม บันจายานไหว้พระแก้ววัด ตักบาตรข้าวเหนียว การแปรรูปจากมะพร้าว กิจกรรมผาสดลอยเคราะห์ บายศรีสู่ขวัญ ชมกิจกรรมการแสดงพื้นบ้าน และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

1.3.4 บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ

1) กลยุทธ์การแข่งขันของผู้ประกอบการมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาแนวทาง รวมทั้งวิธีการในการดึงดูดใจลูกค้า จึงต้องหมั่นหาวิธีการที่แตกต่าง ซึ่งสามารถเอาชนะผู้ประกอบการรายอื่นอยู่เสมอ

2) การแข่งขันกันด้านราคา นอกจากคุณภาพด้านการบริการแล้ว ราคาก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ลูกค้าจะเลือกพิจารณา เมื่อผู้ประกอบการแข่งขันกันด้านราคากันมากๆ ลดราคาเพื่อให้ได้สินค้าราคาถูกที่สุดเพื่อแย่งลูกค้า แต่เมื่อลดราคาลงมากอาจส่งผลให้กำไรจากการประกอบการลดลง จึงจำเป็นต้องลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระดับคุณภาพ ทำให้มาตรฐานในการให้บริการนั้นต่ำลงจนอาจส่งผลเสียต่อชื่อเสียงในภาพรวมได้

3) การลอกเลียนแบบ เชียงคนเป็นเมืองโบราณริมฝั่งโขงที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าวกระโดดจากธุรกิจการท่องเที่ยวที่ได้กำลังได้รับความนิยม การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง ไร้ซึ่งนโยบายและการวางแผนไว้ล่วงหน้า การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเพียงการทำตามผู้ประกอบการรายก่อนหน้าทำแล้วเห็นว่ามีกำไรไม่ว่าจะเป็นการทำที่พักตามๆ กัน การขายสินค้าและของที่ระลึกที่เหมือนๆ กัน แทบทุกร้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้นั้นล้วนเกิดจากการเลียนแบบกันทั้งสิ้น

1.3.5 วิเคราะห์บทบาทของภาครัฐ

สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำโครงการจัดทำแผนที่เครือข่ายวิสาหกิจ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน รัฐบาลได้กำหนดให้การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญในการสร้างให้เกิดความเจริญ มั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศเพื่อความอยู่ดีกินดีมีสุขของประชาชน

โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคลัสเตอร์ สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคลัสเตอร์ให้กับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลักดันการดำเนินงานในระดับปฏิบัติของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ รวมทั้งติดตามและประเมินผลการพัฒนาคลัสเตอร์ของหน่วยงานและองค์กรเหล่านั้น จึงได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงานจัดทำโครงการขับเคลื่อนเครือข่ายวิสาหกิจ ไทยขึ้นเพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาคลัสเตอร์ในภาคการผลิตและบริการอย่างเป็น รูปธรรม

เมื่อนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์โอกาส และอุปสรรค สามารถนำมา วิเคราะห์ความสามารถทางการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจตามกรอบ Diamond Model เพื่อกำหนดแนวทางต่างๆ โดยแยกออกเป็น 5 ประเด็นหลักตามทฤษฎี Diamond Model ซึ่งสามารถอธิบายแนวทางการเพิ่มปัจจัยด้านต่างๆ ได้ ดังภาพที่ 1

2. การกำหนดแนวทางการพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

2.1 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไปเป็นการวิเคราะห์แนวโน้ม ของตลาด และวิเคราะห์ภาพรวมของธุรกิจในอนาคต โดยอาศัยการข้อมูลของการ เปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่เราไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งมีปัจจัยต่างๆ 4 ด้าน ดังนี้

2.1.1 ปัจจัยทางนโยบายและการเมือง

จากที่ภาครัฐที่เห็นว่า การท่องเที่ยว คือ หนทางสำคัญของการ นำรายได้กระแสเงินสดเข้าสู่ประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริม คุณภาพและมาตรฐานของการบริการ เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการ ให้บริการและการท่องเที่ยว และการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของ ภาคบริการและการท่องเที่ยว ทั้งด้านการพัฒนาภาคบริการ และการส่งเสริม การท่องเที่ยว

2.1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

การประมาณการเศรษฐกิจไทยในปี 2558 นั้น จะเติบโตน้อยกว่าที่คาดไว้ โดยเศรษฐกิจไทยครึ่งปีแรก ที่อ่อนแอกว่าคาด และในครึ่งปีหลังยังเผชิญปัจจัยเสี่ยงรุมล้อมรอบด้าน กัดความเชื่อมั่นต่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจลง จากการส่งออกที่หดตัวตามราคาสินค้าโภคภัณฑ์ความสามารถในการแข่งขันที่ลดลง และการชะลอตัวของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้า ทั้งยังมีสถานการณ์ภัยแล้งที่รุนแรงเกินคาดซ้ำเติมรายได้ภาคเกษตรให้เลวร้ายลง ขณะที่การลงทุนจากภาครัฐยังไม่สามารถฟื้นความเชื่อมั่นภาคเอกชนได้ ฝ่ายวิจัยความเสี่ยงธุรกิจจึงปรับลดประมาณการ GDP ปี 2558 ลงเหลือ 2.4 - 2.8% จากเดิมคาดไว้ที่ 3.0 - 3.5% (ธนาคารกรุงไทย, 2558)

2.1.3 ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม

กระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันมีมากขึ้น นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ และมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงมีวัฒนธรรม ประเพณี ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญา รวมทั้งบรรยากาศของบ้านเรือนริมฝั่งโขงที่ยังคงได้รับการอนุรักษ์บริเวณถนนสายอิงร่วมระยะทางกว่า 2 กิโลเมตร จึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม ยังคงเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

2.1.4 ปัจจัยทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ

ปัจจุบันเทคโนโลยีพัฒนาก้าวหน้าไปมาก มีทั้งความทันสมัยและสะดวกสบาย ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก จากบรรยากาศที่ค่อนข้างเงียบสงบ กลายเป็นสภาพของสังคมเชิงธุรกิจที่มีการแข่งขันกันอย่างมากมาย ซึ่งส่งผลต่อการประกอบธุรกิจภายในชุมชน

2.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก เพื่อให้รู้จักตนเองและรู้จักสภาพแวดล้อมในการทำธุรกิจทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อธุรกิจ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อ วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์และแผนการดำเนินการต่างๆ ที่เหมาะสมต่อไป

2.2.1 จุดแข็ง

S1 กลุ่มผู้ประกอบการมีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ ทั้งด้านงานบริการ บริหารจัดการ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการ

S2 เชียงคานเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เป็นที่นิยมของคนทุกเพศทุกวัย ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดรายได้อย่างมหาศาล

S3 มีที่พักให้เลือกหลายแบบ หลายราคา สร้างทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว

S4 มีของฝากที่ขึ้นชื่อไม่ว่าจะเป็นผ้าหม่นวม มะพร้าวแก้ว

S5 มีประเพณี วัฒนธรรม และภาษาถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

S6 บ้านเรือนบางส่วนยังคงเป็นแบบโบราณ ควรค่าแก่การอนุรักษ์เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ชม

S7 อาหารรสชาติดี มีของฝากให้เลือกหลากหลาย

S8 มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลาย อากาศค่อนข้างเย็นสบาย ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาตลอดทั้งปี

2.2.2 จุดอ่อน

W1 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักเดินทางเข้ามาในช่วงวันหยุด และช่วงที่มีอากาศเย็น

W2 ขาดการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนที่ต่อเนื่องและอย่างยั่งยืน

W3 ไร้แบบแผน และทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน

W4 ชุมชน และสถานที่ท่องเที่ยวมีการพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่เมื่อพัฒนาแล้วมักขาดการอนุรักษ์หรือพัฒนาให้ยั่งยืน

W5 ขาดการรวมกลุ่มกันของผู้ประกอบการ ทำให้ไม่สามารถสร้างกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร

W6 มีการเปลี่ยนแปลงบ้านเรือนโบราณที่เป็นเอกลักษณ์ของเชียงคาน กลายเป็นที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

W7 ขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจ โดยส่วนมากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวเชียงคานจะรู้แค่ว่ามาเชียงคานต้องเดินถนนคนเดิน เที่ยวแก่งคุดคู้ ตักบาตรข้าวเหนียว และชมพระอาทิตย์ขึ้นที่ภูทอก เพียงเท่านั้น

W8 ความขัดแย้ง และเห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมของคนในชุมชน

2.2.3 โอกาส

O1 ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีเงินทุนสนับสนุนเข้ามาอย่างต่อเนื่อง

O2 มีหน่วยงานด้านการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งสถาบันการศึกษาต่างๆ ร่วมกันศึกษา เก็บข้อมูล และทำการวิจัยเพื่อช่วยพัฒนาแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา และรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

O3 เส้นทางคมนาคมสะดวก สามารถเดินทางได้ทั้งรถส่วนตัว และรถโดยสารประจำทาง

O4 มีสายการบินให้บริการบินตรงจากกรุงเทพ-เมืองเลยทุกวัน และยังมีรถบริการจากสายการบิน รับ-ส่งผู้โดยสารจากสนามบินเมืองเลยมุ่งหน้าสู่อำเภอเชียงคาน

2.2.4 ข้อจำกัด

T1 เกิดการเลียนแบบการท่องเที่ยวบริเวณถนนชายโขงเชียงคาน

T2 อำเภอเชียงคานมีการสร้างที่พักและร้านอาหารเพิ่มเติม นอกบริเวณถนนชายโขง ทำให้เกิดการแข่งขันกันสูงขึ้น เกิดการแย่งลูกค้ากัน

2.3 การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยว ถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากการวิเคราะห์สภาพการณ์ทางธุรกิจ สภาพการณ์ภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) และสภาพการณ์ภายนอก (โอกาส ข้อจำกัด) จึงได้นำข้อมูลที่ได้ มาสรุปเป็นตาราง TOWS Matrix (ตารางที่ 1) สำหรับวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์ เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

2.3.1 กลยุทธ์เชิงรุก SO Strategy

- 1) ช่วยกันสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชียงคาน
- 2) อนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เติบโต
อย่างยั่งยืน
- 3) จัดโปรโมชั่นเมื่อลูกค้าเข้าพักสามารถซื้อของ
ที่ระลึกได้ในราคาที่ถูกลง
- 4) จัดทำรถบริการนักท่องเที่ยวเพื่อไปชมสถานที่
ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง

2.3.2 กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST Strategy

- 1) ประชาสัมพันธ์ พร้อมรวมกลุ่มสร้างกิจกรรม
เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน
- 2) รณรงค์ร่วมกันอนุรักษ์บ้านโบราณเพื่อสร้างจุดขาย
ให้กับคนในพื้นที่
- 3) สร้างค่านิยมการท่องเที่ยวเชียงคานแบบอื่นๆ เช่น
ศึกษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษากิน
- 4) กำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติสำหรับ
ผู้ประกอบการภายในชุมชนที่ชัดเจน

2.3.3 กลยุทธ์เชิงแก้ไข WO Strategy

- 1) สร้างจุดขายโดยจัดกิจกรรมช่วงฤดูร้อน เพื่อดึงดูด
นักท่องเที่ยว
- 2) ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น
เกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในชุมชน

3) ร่วมกันอนุรักษ์บ้านไม้โบราณสร้างจุดขายให้เมือง
เชียงคาน

4) ประชาสัมพันธ์จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง
ของคนในชุมชน

2.3.4 กลยุทธ์เชิงรับ WT Strategy

1) จัดกิจกรรมเพื่อสานสัมพันธ์ เพื่อลดช่องว่างทาง
ความคิดและลดความขัดแย้งของคนภายในชุมชน

2) สร้างระเบียบและข้อบังคับ ที่นอกเหนือหรืออาจ
ทำการแก้ไขจากเทศบัญญัติของเทศบาลตำบลเชียงคาน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับมาก
ยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษอันเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

3) โฆษณา ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาชมวิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งจะส่งผลให้มี
นักท่องเที่ยวเข้ามาตลอดทั้งปี

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวถนนสายใจ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวถนนสายใจ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย
มีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างรายได้แก่ประเทศและ
กระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน จึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาดังนี้

แนวทางที่ 1 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวบริเวณถนนสายใจ สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็น
จำนวนมาก หากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ ซึ่งเป็นสินค้าหลัก
ของการท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านเรือนสมัยเก่า และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ
ได้รับผลกระทบหรือถูกทำลายจนอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ย่อมจะส่งผลกระทบต่อ
ภาพรวมของการท่องเที่ยวทั้งนี้ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญ
ลำดับแรก คือ การบำรุงรักษาทรัพยากรดังกล่าวให้คงสภาพความอุดมสมบูรณ์
ตามธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยพัฒนาฟื้นฟูเพื่อยกระดับในเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ควบคู่ไปกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อสร้างความหลากหลายและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปยังแหล่งท่องเที่ยวข้างเคียง มีการจัดวางระบบผังเมืองและบังคับใช้กฎหมาย ภาวะเบียดอย่างเคร่งครัด และพัฒนาปัจจัยแวดล้อมเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการแข่งขันที่สร้างสรรค์และเป็นธรรม

กลยุทธ์

ส่งเสริมบรรยากาศความเป็นเชิงคานและสร้างแรงดึงดูดของความเป็นเชิงคานให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ใช้ความเป็นเอกลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรมโบราณและมีรูปแบบเฉพาะตัว สนับสนุนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมากกว่าการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1) ปรับปรุงภูมิทัศน์และการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีข้อสรุปที่ชัดเจนเรื่องผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะ โดยอาจจะประยุกต์และบังคับใช้กฎหมายก่อสร้างอาคารและที่ดินที่มีอยู่ อย่างเข้มงวด ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของถนนชายโขง อย่างจริงจัง จัดทำป้ายบอกทางเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ชัดเจน และ/หรือ แผนที่บริเวณถนนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

2) ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการควบคุมจำนวนห้องพัก สิ่งปลูกสร้าง และจำนวนนักท่องเที่ยว

3) จัดระเบียบบริเวณถนนชายโขง ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของอำเภอเชียงคาน เพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น อาทิ การกำหนดเขตการให้บริการของสถานประกอบการและเขตสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวให้ชัดเจน เช่น จัดระเบียบการขายสินค้า ห้ามขายสินค้าประเภทเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ในเขตถนนชายโขง จัดระเบียบสถานที่ตั้ง การใช้มาตรการควบคุมดูแลกำกับอย่างเข้มงวดสำหรับสถานประกอบการ และแหล่งชุมชนที่เป็นแหล่งกำเนิดของมลภาวะของเสีย กำหนดมาตรการจูงใจให้ครอบครัว ชุมชน และผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการควบคุมปริมาณและการกำจัดของเสีย เช่น การช่วยแยกขยะ ถังขยะควรโปร่งใสและมีฝาปิด

4) มีแผนงานการจัดการท่องเที่ยวในภาพรวมที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาถนนสายโขงในภาพรวมและเสริมสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยว เช่น การก่อสร้างอาคารถาวรควรเป็นไปอย่างมีทิศทางและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทัศนียภาพและภูมิทัศน์

5) จัดทำมาตรฐานของสินค้า บริการ และอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในทุกระดับซึ่งต้องเป็นมาตรฐานสากล โดยกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานที่สินค้าหรือบริการพึงมีเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นที่พักสถานที่พักอาศัยพัก โรงแรม ภัตตาคารร้านอาหาร หอพักสาธารณะ ธุรกิจขายสินค้าและของที่ระลึก เป็นต้น

แนวทางที่ 2 การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

แรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวถนนสายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ยังมีปัญหาอย่างมากในเชิงคุณภาพ เนื่องจากขาดการเชื่อมโยงกันระหว่างสถานบันการศึกษากับภาคธุรกิจ อีกทั้งระบบการศึกษาในปัจจุบันเน้นการให้ความรู้เพื่อเตรียมตัวศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่ไม่ได้เน้นการออกไปทำงานจริงหรือฝึกทักษะให้แก่ผู้ศึกษา ทำให้ขาดบุคลากรที่มีทักษะ มีประสบการณ์ มีความสามารถ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานขาดทักษะ องค์ความรู้ และปัญหาขาดแคลนแรงงาน จึงมีกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนา ดังนี้

กลยุทธ์

ส่งเสริมการผลิตบุคลากรสายอาชีพท่องเที่ยว โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ การประสานความร่วมมือระหว่างกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมอาชีวศึกษา ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง สมาคมต่างๆ เพื่อจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในลักษณะ Tailored-made เนื่องจากแรงงานที่ต้องการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะสูงมากนัก โดยมีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1) จัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมการให้บริการที่มีมาตรฐานระยะสั้นไม่เกิน 6 สัปดาห์ เพื่อให้แรงงานสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ทันที โดยได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม

2) ส่งเสริมให้แรงงานมีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นอีกประมาณ 1 - 2 ภาษา ซึ่งควรจัดฝึกสอนภาษาทั่วไปให้คนทุกระดับ และเป็นระบบฝึกเข้มแข็งลึกเพื่อให้สามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้ดีในระยะเวลาอันสั้น

แนวทางที่ 3 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนกับภาครัฐ

ผลจากความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดเลย ได้ก่อให้เกิดปัญหาทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคมจำนวนมาก โดยที่รูปแบบการบริหารจัดการในปัจจุบันไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากรัฐบาลและราชการจากส่วนกลางเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจทั้งการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และจัดสรรงบประมาณ และมีราชการส่วนภูมิภาคเป็นกลไกหลักในการปฏิบัติงานตามนโยบาย ทำให้อำนาจการตัดสินใจขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของส่วนกลางเป็นหลัก ซึ่งบางครั้งไม่สอดคล้องและก่อให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ และที่สำคัญประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และอาจนำไปสู่การไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาของภาครัฐ

กลยุทธ์

สร้างเอกภาพในการทำงาน ทั้งกลไกการบริหารจัดการของภาครัฐและนโยบายที่ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งจากส่วนกลาง ภูมิภาค องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างพลังร่วม ในการทำงานพัฒนาจังหวัด โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

1) จัดให้มีเวทีการประชุมระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการจังหวัดและผู้บริหารท้องถิ่น โดยมีระดับนโยบายที่ตัดสินใจได้เข้าประชุม มีองค์ประชุมที่กะทัดรัด และมีความบ่อยครั้งในการประชุม เช่น ทุกๆ 1 ถึง 2 เดือน เพื่อความร่วมมือที่ใกล้ชิดและสามารถพูดคุยปัญหาต่างๆ ได้อย่างเปิดเผย

2) สร้างความเข้าใจกับหน่วยงานที่เข้ามาบริหารงานเพื่อให้มองเห็นภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวถนนสายโขง อำเภอเชียงคน จังหวัดเลย โดยภาพรวมและดำเนินการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน มิใช่ต่างคนต่างทำ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์และวางแผนในเรื่องการบริหารจัดการที่ชัดเจน และเชื่อมโยงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่สอดคล้องกันเพื่อนำไปสู่การเติบโตของเมืองที่ยั่งยืน เช่น การมีมาตรฐานในการประเมินอาชีพและการจัดเก็บค่าบริการสาธารณะต่างๆ รวมทั้งให้ภาคเอกชนและชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานด้วย

สรุปและอภิปรายผล

เมื่อศึกษาตามวิธีการของ ปิยะฉัตร ไคว์วานิช (2547) ที่ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์ซึ่งจำแนก ระยะเวลาพัฒนาของคลัสเตอร์ออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้น ระยะบ่มเพาะ ระยะการสร้างคลัสเตอร์ และระยะการพัฒนาคลัสเตอร์ พบว่า คลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนสายโขงเชียงคนนั้นอยู่ในระยะการสร้างคลัสเตอร์ คือ ผ่านระยะแรกมาแล้ว แต่ยังคงสร้างคลัสเตอร์ให้เป็นรูปธรรมให้จับต้องได้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม ใช้ยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ทั้งยังส่งผลดีต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้วย โดยกระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์นั้นจะประกอบด้วย การกำหนดขอบเขต การรวบรวมข้อมูล การรวมกลุ่มและสร้างภาวะผูกพันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสร้างองค์ประกอบ การวิเคราะห์คลัสเตอร์ การพัฒนาความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ การทำให้เกิดความเชื่อใจและสร้างชื่อเสียง การวางแผนปฏิบัติการ การทำคลัสเตอร์ให้สมบูรณ์ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคลัสเตอร์แหล่งท่องเที่ยวถนนสายโขงนั้น ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป จำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลง ปัญหาด้านการบริหารงาน ความร่วมมือจากคนในชุมชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่มากพอ ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นนั้นล้วนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคลัสเตอร์ทั้งสิ้น

ผลการศึกษา พบว่า อำเภอเชียงคาน เป็นเมืองโบราณเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจและมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี มีความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญา มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้เมืองเชียงคานมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาตลอดทั้งปี แต่จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นก็ส่งผลกระทบจนเกิดปัญหาด้านต่างๆ ขึ้น ไม่ว่าจะเป็น จำนวนที่จอดรถที่ไม่เพียงพอต้องไปอาศัยจอดบริเวณวัดและโรงเรียน ปัญหาการจราจรที่ติดขัด ปัญหาขยะที่เพิ่มมากขึ้น มีการรื้อบ้านไม้เก่าเพื่อสร้างที่พักและโรงแรม ปรับปรุงบ้านเรือนโดยไม่คำนึงถึงเอกลักษณ์และสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นเชียงคาน และไม่มีการจัดระเบียบร้านค้าทำให้ขายสินค้าซ้ำกันจำนวนมาก รวมทั้งมีการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณถนนชายโขง ที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเมืองเชียงคานทั้งสิ้น เกิดจากการขาดการจัดการ และขาดการประสานงานที่ดี ทำให้ขั้นตอนการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวยังขาดประสิทธิภาพ ไร้ทิศทาง ไม่มีความชัดเจน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อไปในภายภาคหน้า จึงควรได้รับการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน

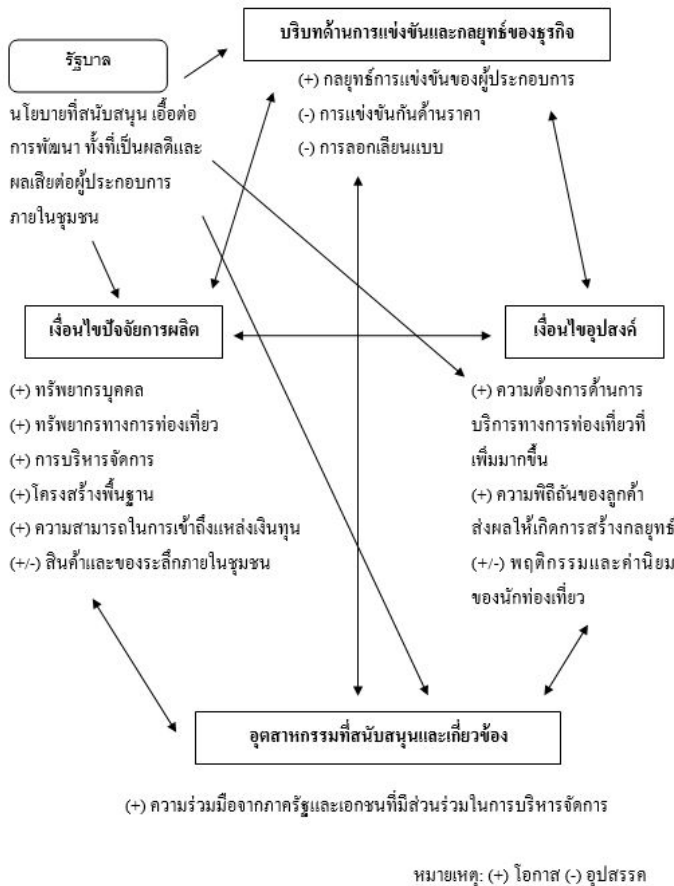
ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงคานมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างชาติหลังไหลเข้ามาเป็นจำนวนมากนักท่องเที่ยวต้องการที่พัก บ้านเรือนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวจึงมีการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงเป็นบ้านพักในลักษณะต่างๆ รวมทั้งมีการสร้างโรงแรมขนาดใหญ่เพื่อรองรับและคอยบริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตจากเดิมที่มีแต่คนท้องถิ่นอาศัยกลายเป็นนายทุนจากต่างถิ่นที่เข้ามาประกอบการเพื่อหวังผลกำไร ทำให้บ้านเรือนเปลี่ยนแปลงไป ทั้งยังมีความขัดแย้งจากความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน สังคมที่เคยสงบเงียบจนเปลี่ยนแปลงไปจนแทบไม่เหลือเค้าเดิม แต่ถึงอย่างนั้นแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงคานก็ยังคงความสวยงาม ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทุกเพศวัยให้เดินทางเข้ามา จึงจำเป็นต้องมีความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา รวมทั้งความร่วมมือจากผู้ประกอบการในพื้นที่ช่วยกันอนุรักษ์ รักษาขนบธรรมเนียม รวมทั้งมนต์เสน่ห์ของเมืองเชียงคานให้คงอยู่สืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ ปัญญาจากภูมิ, และศรีวิตรา ปันตบแต่ง. (2553). **การศึกษามลกระทบและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษา เทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย.** การศึกษาอิสระปริญญาอุตสาหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีและการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ธนาคารกรุงไทย. (2558). **ประมาณการเศรษฐกิจไทยปี 2558.** ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2558, จาก http://www.ktb.co.th/ktb/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_346forecast_05_2015_1.pdf ธรรมชาติ.
- ธีรฤดี สุทธิประภา. (2554). **คลัสเตอร์กับการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาคลัสเตอร์อัญมณีและเครื่องประดับจังหวัดจันทบุรี.** การศึกษาอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัย
- ปิยะฉัตร ไกรวานิช. (2547). **กระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์ กรณีศึกษาสมาคมผู้ผลิตและผู้ส่งออกสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือ.** การศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วันใหม่ แดงแก้ว. (2554). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนและแผนเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Porter, M. E. (1990). **Competitive Advantage of Nations.** New York : The free press.

สัมภาษณ์

- พิทักษ์ชัย สิงห์บุญ. (18 มกราคม 2558). **สัมภาษณ์.** เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลเชียงคาน. เทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย.
- ไพรินทร์ แก้วกัญญา. (18 มกราคม 2558). **สัมภาษณ์.** หัวหน้างานพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลเชียงคาน. เทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย.

ผลการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขันของคลัสเตอร์ท่องเที่ยวถนนชายโขง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยอาศัย Diamond Model โดยแบ่งออกเป็นประเด็นหลัก 5 ประเด็นตามทฤษฎี (+) หมายถึง โอกาส ที่ช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนาและเติบโตไปข้างหน้าได้ (-) หมายถึง อุปสรรค หรือ ข้อจำกัด ที่ส่งผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยว (+/-) หมายถึง ปัจจัยที่เป็นได้ทั้ง โอกาส และ อุปสรรค สำหรับแหล่งท่องเที่ยว

รูปภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสามารถทางการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจภายใต้กรอบ Diamond Model

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์อุปสรรค โอกาส จุดอ่อน จุดแข็ง (TOWS Matrix) ของธุรกิจท่องเที่ยว อำเภอเชียงคน จังหวัดเลย

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง	จุดอ่อน
	S1 กลุ่มผู้ประกอบการมีความรู้ความสามารถ S2 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง S3 มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลาย S4 มีประเพณี และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว S5 บ้านเรือนบางส่วนยังคงเป็นแบบโบราณ S6 มีบ้านไม้โบราณ และศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ S7 ของฝากที่ขึ้นชื่อ	W1 นักท่องเที่ยวเข้ามาเฉพาะช่วงที่มีอากาศเย็น W2 ขาดการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน W3 ไร้แบบแผน และทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน W4 ขาดกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยว W5 บ้านโบราณ กลายเป็นที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว W6 ขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจ
โอกาส O1 ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว O2 มีหน่วยงานด้านการวิจัยและพัฒนา O3 เส้นทางคมนาคมสะดวก O4 มีสายการบินคอยให้บริการ	กลยุทธ์ SO S1O1 ช่วยกันสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชียงคน S2O2 อนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างยั่งยืน S3O3 จัดโปรโมชันเมื่อลูกค้าเข้าพักสามารถซื้อของที่ระลึกได้ในราคาที่ถูกลง S4O4 จัดทำรถบริการนักท่องเที่ยวเพื่อไปชมสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง	กลยุทธ์ WO W1O1 สร้างจุดขายโดยจัดกิจกรรมช่วงฤดูร้อน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว W2O2 ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในชุมชน W3O3 ร่วมกันอนุรักษ์บ้านไม้โบราณ W4O4 ประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชน
ข้อจำกัด T1 เกิดการเปลี่ยนแปลงกันทั้งด้านที่พัก ของฝากของที่ระลึก T2 มีที่พักใหม่ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการแข่งขันกันสูง	กลยุทธ์ ST S1T1 ประชาสัมพันธ์ พร้อมรวมกลุ่มสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน S2T2 รณรงค์ร่วมกันอนุรักษ์บ้านโบราณเพื่อสร้างจุดขายให้กับคนในพื้นที่ S3T3 สร้างค่านิยมการท่องเที่ยวเชียงคนแบบอื่นๆ เช่น ศึกษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาถิ่น เป็นต้น S4T4 กำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการที่ชัดเจน	กลยุทธ์ WT W1T1 จัดกิจกรรมเพื่อสานสัมพันธ์เพื่อลดข้อจำกัดทางความคิดและลดความขัดแย้งของคนภายในชุมชน W2T2 สร้างระเบียบและข้อบังคับ พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษอันเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน W3T3 โฆษณา ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาชมวิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาตลอดทั้งปี